

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЦЕНТР ЗДВН
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І ПІДПРИЄМНИЦТВА
ЛЦДН у м. _____
(місто знаходження НКП)

До захисту допускається
Завідувач кафедри, проф.
_____ В. М. Боронос
« ____ » _____ 20__ р.

ДИПЛОМНА РОБОТА

НА ТЕМУ:

ПРОБЛЕМИ, ШЛЯХИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

Освітній рівень “Бакалавр”

Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування

Керівник роботи:

(підпис)

С.В. Похилько

(ініціали, прізвище)

Студент:

(підпис)

Н.Р. Тихолаз

(ініціали, прізвище)

Група:

ФДН-61мп

Суми
2020

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І ПІДПРИЄМНИЦТВА

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри, проф.

_____ В. М. Боронос

« ____ » _____ 2020 р.

ЗАВДАННЯ
до дипломної роботи

Студент (-ка) групи Фдн-61мп інституту ЦЗДВН
 спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування

Тихолаз Наталія Русланівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

Тема роботи: Проблеми, шляхи і перспективи розвитку банківської системи в Україні

Затверджено наказом по СумДУ № _____ від « ____ » _____ 2020 р.

Термін здачі студентом завершеної роботи « ____ » _____ 2020 р..

Вихідні дані до роботи: _____

Зміст основної частини роботи (перелік питань, що підлягають розробці):

- 1) розглянути поточні виклики діяльності банків;
- 2) розглянути характеристики середовища функціонування банківської системи у європейському контексті;
- 3) дослідити фактори кредитної активності в Україні у сучасних умовах
- 4) провести аналіз перспектив зростання прибутковості банківської діяльності.

Дата видачі завдання: « ____ » _____ 2020 р.

Керівник дипломної роботи: _____ . _____

(підпис)

Завдання прийнято до виконання « ____ » _____ 2020 р. _____

РЕФЕРАТ

Дипломна робота : 32 стор.4 рис., , 2 табл., 24 джерела

Предмет дослідження – економічні відносини, що виникають та трансформуються в процесі функціонування банківської системи у сучасних умовах

Об'єкт дослідження – банківська система України.

Метою роботи є аналіз факторів, що впливають на поточний стан банківської системи України та визначення пріоритетів її подальшого розвитку.

Методи дослідження, які використовувалися в процесі дослідження та обробки матеріалів: абстрактно-логічний, порівняльний, коефіцієнтний, системний, кореляційний аналіз, моделювання.

У першому розділі роботи досліджуються сучасні проблеми розвитку банківської системи, розглядаються виклики банківської системи у європейському контексті, аналізується вплив обмежень, викликаних пандемією на банківський сектор України.

У другому розділі з використанням інструментарію кореляційно-регресійного аналізу досліджується стану розвитку банківського сектору України у сучасних умовах, встановлюються фактори кредитної активності в Україні, побудована та проаналізована відповідна регресійна модель

У третьому розділі роботи проведений аналіз перспективи зростання прибутковості банківської діяльності та запропоновані пріоритети та шляхи подальшого розвитку банківської системи

БАНК, БАНКІВСЬКА СИСТЕМА, КОНКУРЕНЦІЯ, РЕГУЛЮВАННЯ, ТРАНСФОРМАЦІЯ,

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
1 СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ.....	8
1.1 Виклики банківської системи: європейський контекст	8
1.2 Вплив обмежень, викликаних пандемією на банківський сектор України	13
2 АНАЛІЗ СТАНУ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ У СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	19
2.1 Аналіз факторів кредитної активності в Україні.....	19
2.2 Побудова та аналіз економетричної моделі	22
3 АНАЛІЗ ПЕРСПЕКТИВИ ЗРОСТАННЯ ПРИБУТКОВОСТІ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	24
ВИСНОВКИ.....	28
ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ	29
Додаток А – Аналіз якості економетричної моделі та отриманих оцінок	32

ВСТУП

Гостра фінансова, економічна та політична криза, останнього часу, негативно вплинула на банківську систему України, внаслідок чого кількість комерційних банків скоротилася приблизно вдвічі. Однак більшість комерційних банків в Україні були збитковими. Це призвело до зниження довіри споживачів до банківського сектору, погіршення якості портфелів банківських позик, що зумовило необхідність очищення банківської системи і вимагало додаткового збільшення капіталу банків для створення значних резервів для активні операції. За даними Національного банку України, в Україні у другому кварталі 2019 року було 76 діючих банків.

Характерною особливістю сучасного етапу розвитку банківської системи України є перехід від збитковості операції. Банківський сектор другий рік поспіль має прибутковість завдяки стабільному зростанню кредитування споживачів доходів, безготівкових операціях з населенням, контролю витрат та переоцінці валютних інструментів. Рівень доларизації знижується, покращується якість кредитного портфеля, зберігається приплив депозитів населення та бізнесу.

Процес забезпечення фінансової безпеки банків, їх досягнення фінансової стабільності в рамках гармонізації банківського регулювання та нагляду з вимогами європейського законодавства завдяки сучасним інструментам управління фінансовими потоками, включаючи власний капітал та депозити, кредитний та інвестиційний портфелі, досягнення оптимальних значень економічних стандартів шляхом управління рівнем ліквідності та ризикованості активів триває.

Таким чином, враховуючи важливість системно важливих банків для фінансового ринку, Національний банк України переглянув методологію визначення системно важливих банків, враховуючи рекомендації Європейського наглядового органу (ЄБА - Європейський банківський орган) та міжнародну практику. Міжнародний досвід показує необхідність застосування

більш жорстких пруденційних правил до системно важливих банків, що забезпечить додатковий запас безпеки для таких установ.

Тому в умовах необхідності забезпечення стабільності та надійності банківського сектора в довгостроковій перспективі, наближення стандартів регулювання платоспроможності та ліквідності банків до рекомендацій Базельського комітету є обґрунтована потреба у вивченні підходів до аналізу особливостей сучасного функціонування банків.

Метою роботи є аналіз факторів, що впливають на поточний стан банківської системи України та визначення пріоритетів її подальшого розвитку.

Завдання поставлені для досягнення мети:

- сформувати бачення поточних викликів діяльності банків;
- розглянути характеристики середовища функціонування банківської; системи у європейському контексті та в умовах обмежень, викликаних пандемією;
- дослідити фактори кредитної активності в Україні у сучасних умовах
- за допомогою моделювання дослідити взаємозв'язок між кредитною діяльністю банків та визначеними факторами впливу;
- провести аналіз перспектив зростання прибутковості банківської діяльності.

Предмет дослідження – економічні відносини, що виникають та трансформуються в процесі функціонування банківської системи у сучасних умовах

Об'єкт дослідження – банківська система України.

Методи дослідження, які використовувалися в процесі дослідження та обробки матеріалів: абстрактно-логічний, порівняльний, коефіцієнтний, системний, кореляційний аналіз, моделювання.

Структура роботи.

У першому розділі роботи досліджуються сучасні проблеми розвитку банківської системи, розглядаються виклики банківської системи у європейському контексті, аналізується вплив обмежень, викликаних пандемією на банківський сектор України.

У другому розділі з використанням інструментарію кореляційно-регресійного аналізу досліджується стану розвитку банківського сектору України у сучасних умовах, встановлюються фактори кредитної активності в Україні, побудована та проаналізована відповідна регресійна модель

У третьому розділі роботи проведений аналіз перспективи зростання прибутковості банківської діяльності та запропоновані пріоритети та шляхи подальшого розвитку банківської системи

Фактологічну основу роботи складають навчальна, періодична та довідкова література, статистичні дані НБУ та Державного комітету статистики, збірники наукових праць тощо.

1 СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

1.1 Виклики банківської системи: європейський контекст

Важливо розуміти, як структурні зміни впливають на фінансовий сектор зокрема, в банкоцентричній моделі, зокрема, як вони впливають на здатність банків фінансувати реальну економіку. Наразі банки продовжують боротися з низькою прибутковістю, зумовленою циклічними та структурними факторами. З циклічного боку, низький номінальний приріст та низькі процентні ставки роблять традиційні банківські операції, такі як кредитування роздрібною торгівлі з використанням терміну погашення, менш прибутковими. З структурної сторони рентабельність власного капіталу банків залишається нижче вартості їх власного капіталу, що вказує на необхідність подальшого коригування балансу. Зокрема, неефективні позики залишаються важливою перешкодою для банків для надання нових кредитів реальній економіці.

Ці проблеми потрібно вирішувати як шляхом підвищення потенціалу зростання, так і шляхом узгоджених зусиль щодо удосконалення банківських балансів. Ці питання значною мірою є спадщиною недавньої кризи. Можна віділити три виклики для банківського сектору, які у перспективі впливатимуть на банки, враховуючи і без того складні операційні умови, а саме, проблема платежів, ринкові виклики та регуляторні виклики.

Проблема платежів. Одним з ключових викликів, з якими стикаються банки, є вплив нових технологій на їх роздрібні платіжні послуги – так званий підйом FinTech.

Така конкуренція з боку небанківських установ у послугах роздрібних платежів, звичайно, не нова. Наприклад, Western Union та Moneygram – це зареєстровані небанківські провайдери. Але зараз відмінність полягає в тому, що різні фактори збігаються, які, як видається, кардинально змінюють структуру ринку роздрібних платежів та способами, що загрожують домінуючій позиції банків на ринку.

По-перше, регулювання відкриває доступ до ринку. З переглянутою Директивою щодо платіжних послуг (PSD2) перелік видів діяльності, які можуть здійснювати платіжні установи, розширюється, включаючи ініціювання платежів. Вони також можуть надавати інформацію про рахунки для рахунків, що зберігаються в інших постачальників платіжних послуг. Це неминуче послабить ринкову позицію банків.

По-друге, споживчі уподобання швидко змінюються. Зараз роздрібні клієнти розраховують на можливість інтеграції електронної комерції, соціальних медіа та роздрібних платежів. Вони також розраховують на можливість безперебійного перемикання цифрових платформ. Для багатьох банків це не є сильними напрямками: враховуючи більш суворі зобов'язання щодо дотримання, банки традиційно вкладають більше коштів у безпеку та стійкість своїх систем, а не в оптимізацію роботи користувачів.

По-третє, технологія платежів розвивається з небаченою швидкістю. Безконтактні картки, онлайн-платежі, мобільні платежі стають все більш поширеними. Щоб йти в ногу з цими технологіями, банки вимагатимуть великих вкладень, і їм доведеться боротися з тим, що їхні нові конкуренти, наприклад, PayPal та Apple уже мають перевагу в цифрових технологіях.

Початковим наслідком цього може бути зменшення ролі грошових платежів, що принципово не вплине на банки. За підрахунками Deloitte, роздрібні платежі принесуть банкам близько чверті загальних доходів європейських банківських операцій. Отримавши прибуток від кредитної діяльності, банки, навряд чи можуть дозволити собі зменшення маржі та втратити частку ринку в інших сферах.

Банкам необхідно вирішувати цю проблему чи то через спільні підприємства чи через більші інвестиції, вони повинні бути в курсі технологічних змін, якщо вони повинні мати довгострокову бізнес-модель. Однак на банки припадало близько 20% від загальної суми інвестицій у FinTech, у співпраці між банками та небанківськими установами 20%, на небанківські установи припадало решта 60%. [2]

Історія показує, що нові учасники принесли багато переваг ринку роздрібних платежів. Наприклад, комерсанти були початковими рушіями впровадження платіжних карток у США в 1930-х роках, і пару років тому з'явився оператор мобільної мережі в Кенії, який зумів зробити широкомасштабні мобільні платежі в цій країні. Проте потрібно уважно стежити за загальносистемним впливом цих технологій. Інновації не повинні заважати захисту споживачів. Не можна допустити ситуації, коли нерегульовані небанківські установи створюватимуть тиск на ринку і матимуть переваги перед більш регульованими банками, що може зашкодити безпеці споживачів. Також ми не хочемо, щоб банки, які повинні дотримуватись більш високих стандартів захисту споживачів, мали додаткові втрати. Таким чином, регулятори повинні забезпечити справедливність регуляторного впливу не блокуючи нових операторів та банки.

Це важливо з позиції забезпечення безперебійної роботи платіжних систем, оскільки, довіра до платежів означає довіру до грошей як надійного засобу обміну. Для надійної валюти споживачі повинні мати 100% впевненість, що їхні гроші можна обміняти безпечно.

Ринкові виклики. Небанківські установи не тільки все більше виходять на ринок роздрібних платежів, вони також вступають до кредитного бізнесу. Вже декілька років ми спостерігаємо тенденцію до більшого фінансування на ринку капіталу в єврозоні, зумовленого як зменшенням коштів серед банків, так і дуже низькою вартістю ринкового фінансування. Забігаючи наперед, проект Союзу ринків капіталу обіцяє продовжити поглиблення ринкового фінансування в Європі, серед іншого, полегшивши молодим фірмам доступ до ризикового капіталу, а меншим фірмам випуск облігацій, а також поглиблення ринків для сек'юритизації високої якості.

Для європейських банків це буде означати те, що більш глибокі ринки капіталу можуть призвести до посилення конкуренції у наданні фінансових послуг а, отже, послабити ринкову позицію банків. Наприклад, дослідження, спрямовані на докризовий період, свідчать про те, що, коли банки стикаються з

обмеженою конкуренцією на внутрішніх ринках, вони, як правило, стягують більш високу маржу за кредитування малого та середнього бізнесу, і цей ефект збільшується у фінансових системах, які базуються на більшій кількості банків. [3]. Ці зміни відчутні, якщо малий бізнес має більше варіантів для диверсифікації, наприклад, через ефективні ринки приватного розміщення чи подальше зростання краудфандингу. Тим не менш, є вагомі причини, чому саме банки є основним кредитором малого та середнього бізнесу на більшості національних ринків, це зокрема є відносини з клієнтами, інформаційна база даних та внутрішні мережі, необхідні для такого типу кредитування. Тому банки навряд чи будуть повністю витіснені небанківськими установами найближчим часом. Тому завдання, яке постає перед регуляторами полягає в тому, щоб, принаймні в середньостроковій перспективі надати банкам можливість відновити прибутковість і знайти нішу на ринку нових фінансових продуктів.

Для економіки, яка має універсальну банківську модель, доведеться залучати банки як первинних суб'єктів ринку. Зараз є вікно для банків, які повинні спеціалізуватися на конкретних продуктах, стати лідерами на ринку та посилити свої джерела щодо отримання непроцентного доходу. Зокрема, розвиток ринків сек'юритизації пропонує значні можливості для банків. Існує чіткий попит на взаємодію між небанківськими інвесторами, які шукають співпраці малого та середнього бізнесу, що шукають нові джерела фінансування.

Важливо, щоб банки справді скористалися цією можливістю, тому що в кінцевому рахунку це призведе до більш міцного банківського сектору в цілому. Наприклад, європейські ринки сек'юритизації покращили б розподіл ризиків між банками: можна уявити ситуацію, де невеликі, місцеві банки отримують позики, а більші, глобальні банки сек'юритизують та продають їх. Це також означатиме конвергенцію деяких частин законодавства про неплатоспроможність та поглиблення ринків проблемних боргів, що допоможе

банкам швидше працювати через кредитні кредити та, таким чином, підвищити стійкість банківського сектора.

Більше того, якщо банківське фінансування зменшиться у довгостроковій перспективі, це може також сприяти консолідації у банківському секторі, що, на мій погляд, буде корисним для реальної економіки. На даний момент ми бачимо, що значні обсяги перешкоджають відновленню прибутковості банків, оскільки слабкіші банки спотворюють конкуренцію і ускладнюють переоцінку позик іншим банкам. [4]

Регуляторний виклик. У середньостроковій перспективі фінансування малого та середнього бізнесу переважно буде здійснюватися банками. І це зумовлює третій виклик, що стоїть перед банками – регуляторний виклик. Криза 2008 року показала, що банки мали занадто мало капіталу, занадто короткострокове фінансування, занадто високі важелі та створили занадто великі витрати для суспільства у період кризи. Реформи, які були впроваджені, підвищили стійкість банківського сектору. Наразі немає причин прогнозувати, чому це, в принципі, повинно зменшити спроможність банків обслуговувати реальну економіку – дослідження показують, наприклад, що більший банківський капітал не чинить негативного впливу на кредитування. [5]

Нове підходи до регулювання, що намагаються запровадити сьогодні також можуть спричинити витрати. В контексті економічної політики розробники політики регулювання завжди повинні бути уважними, щоб намагаючись інтерналізувати зовнішні ефекти, не створити нових зовнішніх ефектів. Можливі ризики можуть бути пов'язані зі складністю, чіткістю та послідовністю.

Нормативно-правові акти, що запроваджуються з метою регулювання післякризового періоду як правило передбачають більше складності, а з цим пов'язана зростання витрат з точки зору їх дотримання. Наприклад, дослідження, проведене кілька років тому, підрахувало, що для дотримання Базеля III для середнього європейського банку потрібно буде до 200 робочих місць на повний робочий день. [6] Це само по собі не є проблемою, але

потрібно дивитись на це в контексті сучасних умов, з якими стикаються банки. Якщо банки одночасно прагнуть скоротити витрати на відновлення прибутковості, при цьому збільшуючи ресурси, які вони виділяють на відповідність вимогам Базель III, це може мати інші наслідки: наприклад, ресурси можуть бути відвернені від інновацій. Це завадить процесу технологічної адаптації, який є ключовим для їх довгострокової життєздатності.

1.2 Вплив обмежень, викликаних пандемією на банківський сектор України

Карантинні обмеження, спричинені COVID-19 мають значний вплив на роботу банківської системи. За період січень-лютий активно зростали обсяги депозитів фізичних осіб – валютних і гривневих. Проте з другої декади березня вони почали скорочуватися через сплеск негативних настроїв населення та бізнесу.

Завдяки високій ліквідності сектору ситуація швидко нормалізувалася і зростання гривневих коштів населення відновилося. Обсяги гривневого корпоративного кредитування у березні помітно зростали, частково через заміщення валютного.

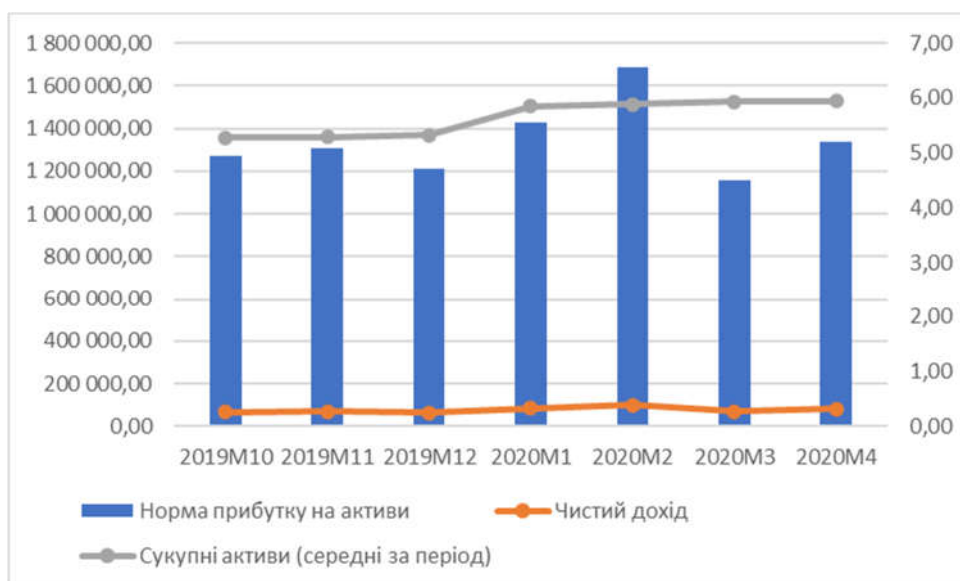

Рисунок 1.1 – Динаміка прибутковості (ROA) банків в період карантинних обмежень

Темпи кредитування фізичних осіб уповільнилися як через зниження попиту, так і внаслідок зростання кредитних ризиків. Протягом березня тимчасово зросли процентні ставки, проте вже у квітні вартість кредитів та депозитів знову почала знижуватися.

Чистий прибуток банків зріс у I кварталі на чверть р/р, однак фінансовий результат протягом II–IV кварталів 2020 року різко погіршиться через зниження операційних доходів та зростання резервування кредитів.

Зусилля НБУ спрямовані на забезпечення безперебійної роботи сектору – було відтерміновано запровадження буферів капіталу, створено сприятливі регуляторні умови для реструктуризації кредитів, банки мають підтримку ліквідності без жодних обмежень.

У I кварталі чисті активи зросли на 4.7%¹ внаслідок зміни курсу гривні у березні, проте в перерахунку за фіксованим на початок року курсом вони скоротилися на 1.4%. Серед складових активів на третину зросли обсяги коштів на коррахунках в інших банках в іноземній валюті (у дол. екв.). Вони на сьогодні є найбільшою складовою високоякісних ліквідних активів банків у іноземній валюті і забезпечують достатній рівень LCR2 . Обсяг ОВДП на балансах банків протягом кварталу зріс, а вкладення у депозитні сертифікати скоротилися.

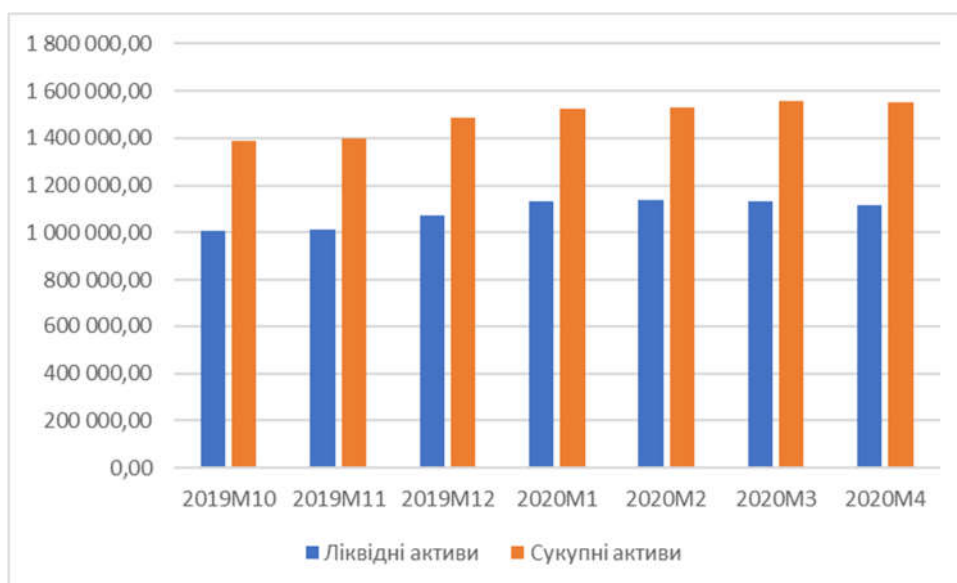

Рисунок 1.2 – Динаміка активів банків

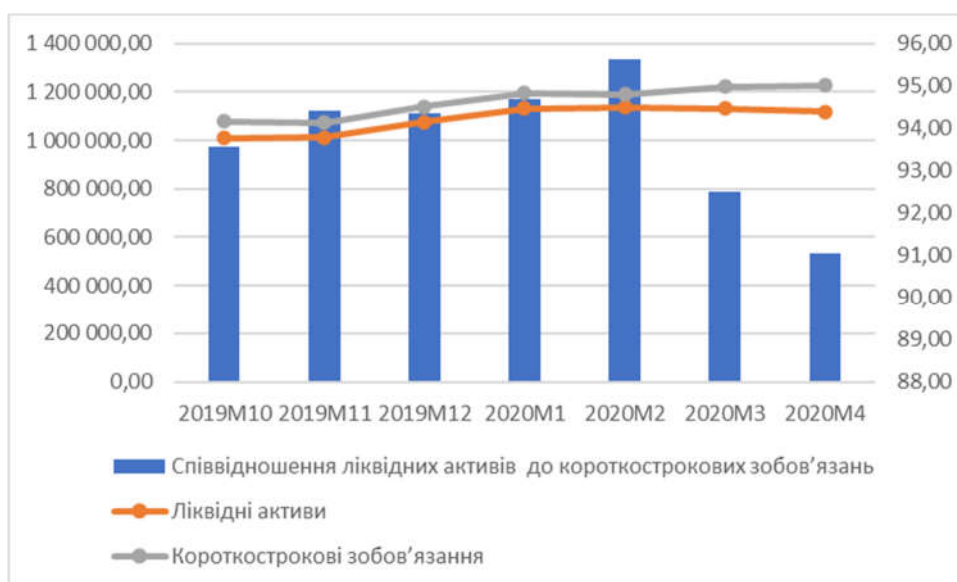

Рисунок 1.3 - Динаміка показника покриття короткострокових зобов'язань ліквідними активами

Обсяги чистих гривневих кредитів суб'єктам господарювання зросли за квартал на 3.6%, а в березні – на 8.9%. Основними факторами були сезонність та бажання бізнесу зменшити валютні зобов'язання, коли панували девальваційні очікування.

Динамічно зростали кредити дочірнім компаніям міжнародних груп, які найбільше скоротилися в попередньому кварталі. Тому найвищі темпи

зростання чистих гривневих кредитів були в іноземних банках: +7.6% за квартал та +14.9% за березень.

Рисунок 1.4 – Динаміка наданих кредитів банками

У річному обчисленні чисті гривневі кредити бізнесу зросли на 1.9%. Валютні кредити суб'єктам господарювання скоротилися за квартал на 6.9% (-8.0% в.п.), частина була конвертована у гривневі.

Обсяги чистих кредитів фізичним особам у гривні зросли за квартал на 3.2% та на 26.6% в.п. Найактивніше – у приватних банках: +9.4% за квартал (+54.9% в.п.). Частка непрацюючих кредитів зросла на 0.6 в. п. (до 48.9%), зокрема у державних банках – на 2.4 в. п. Частка непрацюючих кредитів фізичним особам зросла вперше від початку 2018 року на 1.2 в. п. за квартал переважно через ефекти девальвації.

Для реагування на виклики Національний банк України запровадив Програму дій на 2020 рік, що є інструментом реалізації середньострокової Стратегії центрального банку. Цей документ було ухвалено у 2018 році, з метою забезпечення прозорості, передбачуваності та послідовності діяльності НБУ, і вимагає щорічних дорожніх карт, що мають ілюструвати ефективність його роботи та публічно доносити звіти щодо діяльності суспільству, партнерам та клієнтам. Реалізація положень цього документу забезпечить сприятливе середовище для всіх учасників фінансової системи.

Програма дій на 2020 рік фіксує чіткі пріоритетні напрямки подальших дій для досягнення стратегічних цілей НБУ: підтримування низької інфляції, забезпечення стабільності, ефективності та прозорості банківської системи, відновлення кредитування економіки, ефективного регулювання фінансового сектора, сприяння вільному руху капіталу, забезпечення фінансової інклюзії, а також створення незалежного, ефективного, відкритого центрального банку.

Наразі визначено такі пріоритети Національного банку у 2020 році [16]:

- ✓ удосконалення взаємодії з Урядом з метою виконання Меморандуму між Кабінетом Міністрів України та НБУ про взаємодію задля досягнення стійкого економічного зростання та цінової стабільності;
- ✓ сприяння розвитку та ефективному функціонуванню державних банків, шляхом формування та реалізації стратегій їх розвитку;
- ✓ спрощення кредитування через запровадження нових та удосконалення чинних законодавчих механізмів, зокрема щодо розвитку вторинного ринку непрацюючих кредитів (NPL);
- ✓ формування механізму для використання банками землі в якості застави без обмежень згідно із законодавством про обіг сільськогосподарських земель;
- ✓ упровадження закону про "спліт", розроблення моделі регулювання ринку небанківський фінансових установ за сегментами, підготовка проєктів нових законів "Про фінансові послуги та діяльність з надання фінансових послуг", "Про страхування" та "Про кредитні спілки", початок впровадження ефективної системи регулювання та нагляду за небанківським фінансовим сектором.
- ✓ Упровадження принципів Плану протидії розмивання бази оподаткування та виведенню прибутку з-під оподаткування (план дій BEPS), сприяння ухваленню пакета законопроектів про протидію розмиванню податкової бази. Після їх ухвалення та запровадження стане можливою повна валютна лібералізація в Україні.

✓ Відкриття міжнародному депозитарію Euroclearрахунку в депозитарії Національного банку. Це полегшить доступ іноземних інвесторів до державних цінних паперів у гривні.

2 АНАЛІЗ СТАНУ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

2.1 Аналіз факторів кредитної активності в Україні

Для оцінки функціонування банківського сектору України проведемо аналіз стану кредитування, оскільки кредитування є основною функцією банківської системи в економіці. В умовах кризових явищ, що спостерігаються сьогодні у вітчизняній економіці, саме ця функція є дуже важливою і доцільною.

У 2019 не відбулося відновлення кредитування – загальний кредитний портфель банків за рік зменшився на 13%, обсяг наданих кредитів за 2019 рік зменшився більше ніж на 115 млрд. грн. Практично за усіма секторами економіки відбулося зменшення наданих банками кредитів, найбільше зменшення кредитування зачепило базові та інфраструктурні галузі економіки: добувну (–31%), переробну (–16%), будівництво (–18%), транспорт (–21%) [6]. Така ситуація створює значні ризики, оскільки саме ці галузі дають мультиплікативний ефект в економіці за рахунок стимулювання створення робочих місць у супутніх галузях і секторах. Важлива структура кредитування. Попри те, що розвиток малого та середнього бізнесу визнається сьогодні пріоритетним, наразі знижується обсяг кредитів, наданих цьому сегменту. Протягом 2019 р. зниження склало 22% для малого та 13% для середнього.

Про додаткові ризики у банківській системі свідчить динаміка зростання обсягів кредитування мікропідприємств та фізичних осіб. Їх масштаб і характер діяльності не створюють системний вплив на зростання економіки.

Важливо зазначити, що падіння кредитування відбувається на тлі високої капіталізації, ліквідності та операційної ефективності банків [6,7]. Це може свідчити про необхідність корегування регулювання кредитної діяльності та прогнозування ризиків.

Отже, проведемо кореляційно-регресійний аналіз, де у якості індикаторів кредитної активності візьмемо обсяг кредитів у національній валюті та обсяг

кредитів у іноземній валюті. Серед факторів, які впливають на визначені індикатори візьмемо ВВП на душу населення, обсяг прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в економіку України, сальдо платіжного балансу, а також офіційний курс гривні до долару США. Вихідні дані, зібрані за період 2010-2017 рр., подано у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Вихідні дані для аналізу основних чинників кредитування в економіці України

Роки	Кредити в нац. валюті, млн. грн	Кредити в іноз. валюті, млн.грн	ВВП (дол. США)	ПІІ (млн.дол. США)	Платіжн. баланс (млн. дол. США)	Офіційний курс гривні на кінець періоду за 100 дол. США, грн
2010	395,504	337,319	2974	6495	5031	796,17
2011	478,596	323,213	3570,8	7207	-2455	798,97
2012	515,58	299,562	3856,8	8401	-4175	799,30
2013	602,776	308,006	4030,3	4499	2023	799,30
2014	547,987	472,68	3014,6	410	-13307	1576,86
2015	433,826	547,802	2115,4	2961	849	2400,07
2016	504,999	493,683	2185,9	3284	1346	2719,09
2017	570,627	446,031	2640,3	2202	2566	2806,72

Для зіставності даних у розрахунках візьмемо їх натуральні логарифми (таблиця 2.1.)

Таблиця 2.2 - Вихідні дані після логарифмування

Роки	Кредити в нац. валюті, млн. грн	Кредити в іноз. валюті, млн.грн	ВВП (дол. США)	ПІІ млн.дол. США	Платіжний баланс (млн. дол. США)	Офіційний курс гривні на кінець періоду за 100 дол. США, грн
2010	5,98	5,82	8,00	8,78	5031	6,68
2011	6,17	5,78	8,18	8,88	-2455	6,68
2012	6,25	5,70	8,26	9,04	-4175	6,68
2013	6,40	5,73	8,30	8,41	2023	6,68
2014	6,31	6,16	8,01	6,02	-13307	7,36

2015	6,07	6,31	7,66	7,99	849	7,78
2016	6,22	6,20	7,69	8,10	1346	7,91
2017	6,35	6,10	7,88	7,70	2566	7,94

Для початку слід встановити наявність кореляційного зв'язку, розрахувавши коефіцієнт множинної кореляції. Зважаючи на те, що процес зміни ВВП залежить від відібраних показників, які, у свою чергу, змінюються в часі, тобто значення ВВП може змінюватися через деякий проміжок часу після зміни значень обсягу вхідних параметрів.

За допомогою стандартних вбудованих функцій MS Excel між обраними показниками було визначено зв'язки, які показали такі результати:

✓ коефіцієнт кореляції між кредитами в національній валюті та ВВП на душу населення становить $r_{yx1} = -0,36$;

✓ коефіцієнт кореляції між кредитами в національній валюті та прямими іноземними інвестиціями становить $r_{yx2} = -0,35$;

✓ коефіцієнт кореляції між кредитами в національній валюті та платіжним балансом становить $r_{yx3} = -0,31$;

✓ коефіцієнт кореляції між кредитами в національній валюті та офіційний курс гривні на кінець періоду за 100 дол. США становить $r_{yx4} = 0,12$;

✓ коефіцієнт кореляції між кредитами в іноземній валюті та ВВП на душу населення становить $r_{yx1} = -0,91$;

✓ коефіцієнт кореляції між кредитами в іноземній валюті та прямими іноземними інвестиціями становить $r_{yx2} = -0,65$;

✓ коефіцієнт кореляції між кредитами в іноземній валюті та платіжним балансом становить $r_{yx3} = -0,12$;

✓ коефіцієнт кореляції між кредитами в іноземній валюті та офіційний курс гривні на кінець періоду за 100 дол. США становить $r_{yx4} = 0,92$.

Отже, за результатами проведеного дослідження на етапі специфікації економетричної моделі було підтверджено існування кореляційного зв'язку між обраними факторами. На основі отриманих результатів можемо зробити такі висновки:

✓ між обсягом кредитів в іноземній валюті та ВВП на душу населення існує тісний обернений зв'язок – тобто зменшення ВВП на душу населення курсу супроводжується збільшенням кредитів в іноземній валюті;

✓ між обсягом кредитів в іноземній валюті та прямими іноземними інвестиціями спостерігається тісний обернений зв'язок – тобто зменшення прямих іноземних інвестицій супроводжується збільшенням кредитів в іноземній валюті;

✓ між кредитами в іноземній валюті та офіційним курсом гривні на кінець періоду за 100 дол. США спостерігається тісний прямий зв'язок – тобто збільшення курсу супроводжується збільшенням кредитів в іноземній валюті і навпаки.

2.2 Побудова та аналіз економетричної моделі

Відібрані основні макроекономічні чинники впливу на фактори кредитної активності можна подати у вигляді такої економетричної моделі:

$$y_t = \beta_0 + \beta_1 x_1 + \beta_2 x_2 + \beta_3 x_3 + \beta_4 x_4 + \varepsilon_t, \quad (2.1)$$

де β_j – параметри моделі при змінній;

x_1 – ВВП на душу населення;

x_2 – прямі іноземні інвестиції;

x_3 – платіжний баланс;

x_4 - офіційний курс гривні на кінець періоду за 100 дол. США;

ε – стохастична складова моделі.

Регресійний аналіз представлений в Додатку А.

Оцінювання складників моделі за основними факторами впливу на індикатори кредитування здійснювалося з використанням однокрокового методу найменших квадратів на основі пакету «Аналіз даних» табличного редактора MS Excel як для багатфакторної лінійної моделі. Враховуючи вищенаведене, оцінене рівняння якої має вигляд:

Для кредитів в національній валюті:

$$y_t = -5,34 + 1,11x_1 + 0,4x_4 + \varepsilon_t \quad (2.2)$$

Коефіцієнт показника x_2 не включаємо до рівняння, так як його Р-значення становить 0,57, що є більше нормового 0,05, коефіцієнт показника x_3 не включаємо до рівняння, так як його Р-значення становить 0,61, що є більше нормового 0,05

Для кредитів в іноземній валюті:

$$y_t = 11,14 - 0,66x_1 + \varepsilon_t \quad (2.3)$$

Коефіцієнт показника x_2 не включаємо до рівняння, так як його Р-значення становить 0,21, що є більше встановленого 0,05, коефіцієнт показника x_3 не включаємо до моделі, адже його Р-значення становить 0,4, що більше 0,05, коефіцієнт показника також x_4 не включаємо до рівняння, так як його Р-значення становить 0,34.

Основний показник регресії г-квадрат демонструє якість моделі, при чому залежність менше 0,5 є прикладом недоцільної моделі. У нашому першому випадку г-квадрат рівний 0,92, тому модель є досить якісною, а в другому випадку г-квадрат рівний 0,98, тому ця модель теж є досить якісною.

Побудована економетрична модель є адекватною оскільки для кредитів в національній валюті $F^* = 8,84$ при $F_{кр} = 0,05$, а для кредитів в іноземній валюті $F^* = 39,2$ при $F_{кр} = 0,006$ (Додаток А).

3 АНАЛІЗ ПЕРСПЕКТИВИ ЗРОСТАННЯ ПРИБУТКОВОСТІ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Якщо банки повинні ефективно адаптуватися до нового регуляторного середовища, вони також потребують ясності. Ризик тривалого періоду регуляторної реформи полягає в тому, що вона створює динамічну мету, яка, у свою чергу, заважає галузі вписатися у нові стійкі бізнес-моделі. Наприклад, деякі банки відреагували на кризу, перейшовши на бачення дочірніх підприємств, що фінансуються депозитами, що також підтримувалося початковою хвилею регулювання. Тепер, із впровадженням норм загального капіталу, що поглинає збитки, вони змушені переглянути ці бізнес-моделі, оскільки їм потрібно буде випустити більше незабезпеченого довгострокового боргу. Отже, якщо ми хочемо, щоб банки успішно адаптувалися до посткризового світу, потрібно надати їм достатню видимість щодо майбутнього.

Крім того, регулювання має бути послідовним. Зокрема, якщо ми хочемо, щоб банки були більш активними гравцями з більш ринковим поєднанням фінансування, потрібно забезпечити, щоб регулювання не надто впливало на здатність банків здійснювати операції на ринках капіталу. Наразі одним із побічних ефектів порядку денного реформ були банки, які відходять від певної діяльності на ринку або зменшують її. Це особлива проблема для менш ліквідних ринків, що залежать від учасників ринку, які можуть поглинати тимчасові дисбаланси попиту та пропозиції.

Необхідно, щоб нові нормативні акти, наприклад, спрямовані на розділення банківських та торговельних інструментів універсальних банків, не мали негативних наслідків для ринкової діяльності, яка не виправдана значними ризиками. Отже, банківський сектор стоїть перед багатьма проблемами: нові технології, нові учасники ринку, нові правил гри в нових умовах регулювання. Якщо ці проблеми призводять до посилення конкуренції та інновацій є природніми та необхідними, оскільки банківський сектор має

бути частиною добре функціонуючої ринкової економіки. Але також необхідно розуміти, що потрібні надійні банки, оскільки слабкий банківський сектор означає слабку економіку. Також банки повинні реагувати на виклики, що постійно виникають у ринковій економіці.

Тривала економічна експансія протягом останніх шести років та більша стійкість банківського сектору сприяли фінансовій стабільності. Але недавнє пом'якшення перспектив зростання збільшує ризики. Фінансове середовище стало більш складним, ніж це було рік тому. Ризики, які існують вже певний час провокують можливе збільшення премій за ризик, проблеми з підтримкою боргу, низька прибутковість банків та дисбаланс у небанківському фінансовому секторі. В умовах кризової пандемії їх більше не пом'якшує покращення макроекономічного прогнозу.

Дійсно, погіршення макросередовища робить деякі з цих ризиків гострішими. Зокрема, це може пробудити занепокоєння щодо стійкості боргу та погіршити прогноз прибутковості банку. Побоювання щодо забезпечення заборгованості можуть призвести до збільшення суверенних облігацій. У свою чергу більш високі спреди генерують збитки на портфелях облігацій та вищі ринкові витрати на фінансування фінансових установ.

Як показала криза, дислокації в банківському секторі можуть поглибити спад та серйозно погіршити трансмісію грошово-кредитної політики. Цей ризик залишається і сьогодні. Проведені нещодавно оцінки макропруденційного стрес-тестування, який оцінює посилення шоків за допомогою мікро-макромоделі, яка стримує реакції окремих банків на макроекономічні результати, показали, що поведінкова реакція банків на несприятливий сценарій посилює падіння ВВП.

Зменшення субстандартних кредитів створює подвійне збільшення рентабельності банку. По-перше, необхідно визнати і забезпечити плату заборгованості, що знижує поточну прибутковість. Дійсно, головним рушієм підвищення прибутковості банків за останні два роки став менший потік субстандартних кредитів. Але навіть при повному їх забезпеченні це стримує

прибутковість, пов'язуючи дефіцитний капітал, не забезпечуючи прибутку, поглинаючи операційну спроможність, юридичні та адміністративні витрати.

Розвиток стійких потоків доходу за межами чистого процентного доходу, таких як доходи від комісійних залишається життєво важливим для підвищення прибутковості в найближчі роки. Низькі процентні ставки є високо імовірними у найближчому майбутньому, що спричинено значною мірою міцними структурними факторами [10]. Навіть, коли монетарна політика нормалізується, процентні ставки, ймовірно, залишаться нижче рівнів, що були звичайними в попередні десятиліття.

Скорочення витрат вимагає розуміння можливостей, пропонує технологіями. Банкам вдалося значно зменшити щільність філіальної мережі. Технології також можуть допомогти підвищити операційну ефективність, вдосконалюючи процеси отримання позики та обслуговування, а також краще розподіляти робоче навантаження між працівниками. Для цього потрібні значні інвестиції в інформаційні технології (ІТ).

Іншим фактором підвищення витрат для банків є пристосування до післякризового регулювання. Це включає наявність більшої кількості високоякісних капітальних та боргових інструментів, які можуть бути "під заставу" у разі необхідності рішення. Зараз також важче підвищити прибутковість за рахунок збільшення леверижда.

Конкуренція поза сектором є ще одним чинником, що знижує рентабельність банків.

Посилення конкуренції з боку фінансового сектору, зокрема з боку компаній з фінансовими технологіями (fintech) та небанківських фінансових установ.

Легко регульовані фінтех-компанії почали заходити у сферу платіжних та розрахункових систем. Враховуючи більше бажання споживачів здійснювати миттєві платежі та використання мобільних платежів, інвестиції в ІТ є життєво важливими для забезпечення майбутніх потоків доходу банків.

Банки також стикаються з посиленням конкуренції у наданні кредитів. Загальний обсяг активів небанківських фінансових посередників порівняно з 2008 році подвоївся, тоді як загальний обсяг активів банківського сектору залишився в основному незмінним. Банкам потрібно буде ретельно розглянути питання про те, як налагодити свої бізнес-моделі для відповіді більшій мірі конкуренції. Це, безумовно, збільшує терміновість підвищення ефективності надання кредитів.

Сьогодні надавачі фінансових послуг роблять акцент на просуванні бізнесу, вживаючи відповідних заходів щодо традиційних складових фінансового ризику (наприклад, кредитного, ринкового та ризику ліквідності). Проте сьогодні все актуальніше постають ризикові події, пов'язані з нефінансовими ризиками, такими як порушення кібербезпеки, неправомірне поводження працівників та захист клієнтів. Наявність цих ризиків змушує переглянути програми та пріоритети щодо управління ризиками банків.

Диференціація видів ризику не має значення, коли мова йде про ризик відповідності, оскільки банківські регуляторні вимоги продовжують вимагати постійного управління та уваги як фінансових, так і нефінансових ризиків. Важливі напрямки та тенденції у сфері управління ризиками банків включають:

- Ширший поштовх до доступності та прийняття цифрового продуктового каналу
- Перероблення операційної моделі
- Посилення використання відповідних технологій
- Масштабний захист даних та використання аналітики даних
- Заходи щодо зменшення ризику для сприяння інноваціям

ВИСНОВКИ

Структурно низька прибутковість банківського сектору залишається проблемою фінансової стабільності та грошово-кредитної політики. Рентабельність власного капіталу нижче вартості капіталу в довгостроковій перспективі є фактором зменшення стійкості. Причини низької прибутковості здебільшого структурні, а тому потребують структурних рішень. Успішна реалізація довгострокових бізнес-моделей є важливою. Тому консолідація залишається необхідною умовою успіху на ринку. Існує ряд переваг, що виникають внаслідок транскордонної консолідації. Зберігання депозитів та позик може допомогти підвищити економічну стійкість, сприяючи згладжуванню шоків за рахунок розподілу доходу. Більше того, це може забезпечити переваги для самих банків. Загалом, більш диверсифіковані банки демонструють більш високі показники доходів за останні роки. [15]

Є ряд національних банківських секторів, які також отримали б користь від консолідації в межах національних кордонів, що дозволить збільшити витрати на синергію та раціоналізацію філійних мереж. Така консолідація дозволить малим та середнім банкам отримати достатній масштаб для здійснення інвестицій в ІТ, необхідних для вирішення викликів цифрової епохи.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. 77% українців не довіряють вітчизняним банкам — опитування [Електронний ресурс] // Корреспондент.net. — 2016. — 27 жовтня. — Режим доступу : <http://ukropnews24.com/77-of-ukrainians-do-not-trust-domestic-banks-poll>.
2. 10 маркетингових тенденцій банківська галузь не може ігнорувати [Електронний ресурс] // Фінансова марка. — 2016. — 8 травня. — Режим доступу : <https://thefinancialbrand.com/57325/ten-financial-marketing-priorities-trends/1>.
3. Андронік К. П. Альфа-Банк Україна і MasterCard розвивають нові альтернативи готівці в Україні. Промінь. 2015. URL: <http://ua.prostobank.ua>.
4. Вовчак О. Д., Миськів Г. В. Оцінка сучасного стану розвитку банків іноземних банківських груп в Україні. ScientificJournal «ScienceRise». 2016. № 8/1(25). С. 37–43.
5. Гірняк В. В. Іноземний капітал банків України: ризики та можливості. Інноваційна економіка. 2016. № 5. URL: http://dspace.ubs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/529/1/Hirnyak_inek_2014_5_51.pdf.
6. Грошово-кредитна статистика НБУ: дані НБУ. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=44579. 5. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
7. Довіру до українських банків можна відновити, але це займе роки та систематичні реформи — експерти [Електронний ресурс] / Український кризовий медіа-центр. — 2016. — 31 жовтня. — Режим доступу : <http://uacrisis.org/48788-vidnoviti-doviru-ukrayinskihbankiv>.
8. Єсіна О. К. Інтернет-банкінг в Україні: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку. Вісник соціально-економічних досліджень. 2018. Вип. 1 (48). С. 209–213.
9. Інформаційний Інтернет-портал Bankir.UA. URL: <http://bankir.ua>.

10. Корнєєв В. Л. Фінансові інновації банків і можливості диверсифікації банківських послуг. Світ фінансів. 2017. № 2. С. 74–81.
11. Кривич Я. М. Вплив трансформаційних процесів на стратегічний розвиток. URL: <http://dspace.uabs.edu.ua/bitstream/123456789/797/3/4.pdf>.
12. Мельников А. О. Тенденції розвитку банківського обслуговування. Наукові праці МАУП. 2018. № 3(30). С. 134-140.
13. Міщенко В. І., Слав'янська Н. Г., Коренєва О. Г. Банківські операції в умовах загострення конкуренції на ринку. Київ, 2015. 796 с.
14. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <http://bank.gov.ua>.
15. Про банки та банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.
16. Регіональний центр інноваційного розвитку банківської системи України. Стратегія НБУ на 2020 рік. available at <http://uninbank.dp.ua/news/682-strategiya-nbu-na-2020-rik>
17. Савченко Т. Довіра до банківського сектору: досвід ЄС та докази з України / Т. Савченко, Л. Ковач // Журнал фінансових ринків, інституцій та ризиків. — 2017. — № 1. — С. 29—42.
18. Файдула М. Р. Дистанційне обслуговування клієнтів банків та його розвиток в Україні. Банківська система України: стабілізація та драйвери зростання: зб. тез доп. Всеукр. наук. інтернет-конф. Тернопіль: Вектор, 2017. С. 234-238. Azarenkova G. The influence of financial technologies on the global financial system stability / G. Azarenkova, I. Shkodina, B. Samorodov, M. Babenko, I. Inishchenko // Investment Management & Financial Innovations. — 2018. — Vol. 15. — № 4. 19
19. Danylenko A. Evolving Ukraine's Deposit Guarantee System Towards Global Standards: A Macroprudential Perspective / A. Danylenko // Visnyk of the National Bank of Ukraine. — 2017. — Is. 242. — P. 14—27.

20. Esterik-Plasmeijer P. W. Banking system trust, bank trust, and bank loyalty / P. W. Esterik-Plasmeijer, W. F. Raaij // *International Journal of Bank Marketing*. — 2017. — Vol. 35. — № 1. — P. 97—111.

21. Fedyshyn M. F., Abramova A. S., Zhavoronok A. V., Marych M. G. Management of competitiveness of the banking services. Financial and credit activity: problems of theory and practice. 2019. Vol. 1 (28). P. 64-74. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v1i28.163340>.

22. Hoffman R. R. The boiled frog problem [knowledge management] / R. R. Hoffman, L. F. Hanes // *IEEE Intelligent Systems*. — 1992. — № 18 (4). — P. 68—71.

23. Raskin M. Digital currencies, decentralized ledgers, and the future of central banking / M. Raskin, D. Yermack // *National Bureau of Economic Research*. — 2016. — № 22238.

24. The way forward to rebuild reputation and trust Deloitte Trust Index — Banking 2018 [Electronic resource] // Deloitte. — 2018. — October 25. — Available at :
http://images.content.deloitte.com.au/Web/DELOITTEAUSTRALIA/%7B9fa0b9d7-9c67-4934-abf4-18d98d63b02d%7D_20181025-fin-inbound-trust-in-banking-survey-finalreport.pdf?utm_source=eloqua&utm_medium=lp&utm_campaign=20181025-fin-inbound-trust-in-bankingsurvey&utm_content=cta&elq_mid=&elq_cid=130800.

ДОДАТОК А – Аналіз якості економетричної моделі та отриманих оцінок
Таблиця А.1 - Регресія кредитів в національній валюті

<i>Регрессионная статистика</i>								
Множественный R	0,960							
R-квадрат	0,922							
Нормированный R-квадрат	0,817							
Стандартная ошибка	0,06							
Наблюдения	8							
<i>Дисперсионный анализ</i>								
	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Значимость F</i>			
Регрессия	4	0,128	0,032	8,836	0,052			
Остаток	3	0,011	0,004					
Итого	7	0,139						
	<i>Коэффициенты</i>	<i>Стандартная ошибка</i>	<i>t-статистика</i>	<i>P-Значение</i>	<i>Нижние 95%</i>	<i>Верхние 95%</i>	<i>Нижние 95,0%</i>	<i>Верхние 95,0%</i>
Y-пересечение	-5,337	2,282	-2,338	0,101	-12,601	1,927	-	1,927
ВВП (млн.дол.США)	1,113	0,203	5,484	0,012	0,467	1,759	0,467	1,759
ПІІ млн.дол США	-0,028	0,044	-0,641	0,567	-0,168	0,112	-0,168	0,112
Платіжн.баланс(млн.дол. США)	0,0000	0,0000	0,5734	0,6065	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000
Офіційний курс гривні на кінець періоду за 100 дол. США, грн	0,400	0,092	4,351	0,022	0,107	0,693	0,107	0,693

Таблиця А.2 - Регресія кредитів в іноземній валюті

<i>Регрессионная статистика</i>								
Множественный R	0,991							
R-квадрат	0,981							
Нормированный R-квадрат	0,956							
Стандартная ошибка	0,050							
Наблюдения	8							
<i>Дисперсионный анализ</i>								
	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Значимость F</i>			
Регрессия	4	0,399	0,100	39,209	0,006			
Остаток	3	0,008	0,003					
Итого	7	0,407						
	<i>Коэффициенты</i>	<i>Стандартная ошибка</i>	<i>t-статистика</i>	<i>P-Значение</i>	<i>Нижние 95%</i>	<i>Верхние 95%</i>	<i>Нижние 95,0%</i>	<i>Верхние 95,0%</i>
Y-пересечение	11,141	1,915	5,818	0,010	5,047	17,234	5,047	17,234
ВВП (млн.дол.США)	-0,666	0,170	-3,909	0,030	-1,207	-0,124	-1,207	-0,124
ПІІ млн.дол США	-0,059	0,037	-1,594	0,209	-0,176	0,059	-0,176	0,059
Платіжн.баланс(млн.дол. США)	0,000	0,000	-0,976	0,401	0,000	0,000	0,000	0,000
Офіційний курс гривні на кінець періоду за 100 дол. США, грн	0,087	0,077	1,128	0,341	-0,158	0,333	-0,158	0,333

